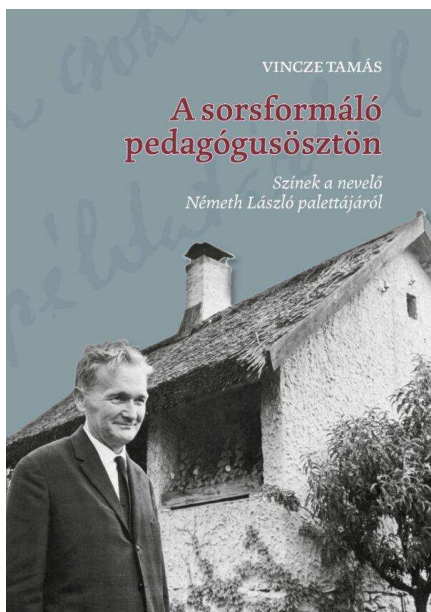

<https://doi.org/10.59424/debreceeniszemle/2025/33/2/257-259>

Színek egy palettán – Tanári eszmény és irodalmi látásmód

Vincze Tamás: *A sorsformáló pedagógusösztön. Színek a nevelő Németh László palettájáról*

Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2024.

Vincze Tamás *A sorsformáló pedagógusösztön. Színek a nevelő Németh László palettájáról* című kötete alapos és gondosan felépített tanulmánygyűjtemény, amely a pedagógia, az irodalomtudomány és az életrajzi elemzés metszéspontjában helyezkedik el. A szerző a kötetben

Németh László életművét és pedagógiai elveit vizsgálja, különös tekintettel az író-tanár szerep dualizmusára, a tanári hivatásról vallott nézeteire, valamint az oktatás és társadalmi felemelkedés kérdéskörére.

A mű egyik legfontosabb erénye, hogy mélyreható elemzésen keresztül mutatja be, miként kapcsolódik össze Németh pedagógiai munkássága szépirodalmi életművével. A szerző széles forrásbázison alapuló kutatása révén részletes képet fest a magyar kultúrpolitika dilemmáiról, valamint arról, hogy Németh miként helyezkedett el a korszak oktatáspolitikai és értelmiségi diskurzusaiban. Külön figyelmet érdemel a tanárképzéshez való viszonya: Németh László radikális nézete szerint a tanári hivatás veleszületett adottság, egyfajta ösztön, amely nem pótolható pusztán az akadémiai képzéssel. E felfogásból kiindulva Németh szembe állítja a „bölcész-pedagó-

gusokat” – akik tudása az iskola dohos légkörében megmerevedett – és az „egyetemes pedagógusokat”, akik személyes karizmájukkal és nevelői tehetségükkel képesek inspirálni tanítványaikat.

A kötet egyik csúcspontja az *Irgalom* című regény pedagógiatörténeti szempontú értelmezése. A szerző ezen elemzésében feltárja a mű oktatás- és neveléstörténeti vonatkozásait, miközben árnyaltan vizsgálja a regényben megjelenő tanáregyenlőségeket és azok pedagógiai attitűdjeit. Kiemelendő továbbá Németh tanári eszményének vizsgálata, amelyben a szerző a férfipedagógus szerepének sajátos értelmezését adja. Vincze Tamás az enervált, elférfiatlanodott tanári attitűd kérdését érintve rámutat arra, hogy Németh szerint a jó pedagógusnak férfias tartással, erővel és belső nyugalommal kell rendelkeznie ahhoz, hogy tiszteletet ébresszen diákjaiban.

A szerző nem csupán Németh pedagógiai nézeteit mutatja be, hanem érzékletesen elemzi azokat az oktatási kísérleteket is, amelyeket az író saját munkásságában alkalmazott. Külön figyelmet érdemel az atmoszferikus nevelés és nevelő jellemzése, melyről a következőket írja: „Én nevelni sem akartam mással, csak az óra varázsával. Ott ülünk, mint egy szép, áttetsző üvegharang alatt, az óra szigetelésében s a megidézett anyag, a tárgy szépsége szétterjed köztünk, átjár bennünket s hasonló belefeledkezésekre kelt honvágyat.” Ezt a nevelőtípust élesen szembe állítja a karizmatikus nevelő alakjával,

aki erőteljes személyes jelenlétével és vezetői képességeivel vonja be tanítványait a tanulásba.

A kötet emellett Németh László pedagógiai eszményének egyik legfontosabb kérdéskörét, az oktatás tartalmi és módszertani reformját is érinti. A szerző részletesen elemzi azt a nézetet, miszerint az iskola nem csupán tudásközvetítő intézmény, hanem olyan közösségi tér, amelyben a tanulók és tanárok közötti interakció a fejlődés egyik alapvető motorja. E koncepció részeként jelenik meg Németh oktatási anyagrendezési elve, amely szerint a tantárgyakat nem egymás után, hanem egymás mellé kell helyezni, így biztosítva a komplex látásmód kialakulását a diákokban.

Ezen felül Vincze kiemelten foglalkozik Németh pedagógusi szerepfelfogásával, amelyben az oktatás nem egyszerű szakma, hanem hivatás és szenvedély. A tanulmányokból kirajzolódik az a kép, miszerint Németh nem pusztán oktatásméleti gondolkodó volt, hanem gyakorlati pedagógiai újtó is, aki saját tanári tevékenységén keresztül folyamatosan reflektált az iskola és a társadalom kapcsolatára.

A tanulmánykötetben a szerző nemcsak az irodalmi és pedagógiai elemzésre koncentrál, hanem a korabeli magyar társadalmi kontextusba is beágyazza Németh nézeteit. Ennek során szó esik a korszak oktatáspolitikai dilemmáiról, a pedagógusok társadalmi helyzetéről és a tanári pálya presztízsének alakulásáról.

Részletes elemzést kapunk arról, hogyan vált a tanári szerep egyszerre hivatássá és társadalmi küldetéssé Németh értelmezésében, és miként ütköztek ezek az elvek a korszak hivatalos oktatáspolitikájával.

Összegzőképpen megállapítható, hogy a Németh-recepció történetében végbement fordulatok és értelmezési rétegek közé illeszkedik Vincze Tamás munkája. Németh László több évtizedes mellőzöttségét a *Tiszta* hasábjain Olasz Sándor, a saját értékrendjüket, szempontjaikat glorifikáló, a némethi gondolatokat „kulák idillként”, narodnyik ideológiaként értelmező fals megközelítéssel magyarázta. Az értelmezés ezen zsákutcás irányát Grezsa Ferenc munkássága térítette el elsőként, aki úttörő módon vállalkozott a Németh Lászlóhoz köthető életmű bemutatására és annak értő, kontextualizált elemzésére. A rendszerváltást követő időszakban kibontakozó élénk szakmai diskurzusok tovább gazdagították az értelmező munkát. E folyamat szerves része Vincze Tamás

könyve is, amely alapos filológiai megalapozottsággal és forráskritikai érzékenységgel járul hozzá a Németh-recepció differenciáltabb feltárásához. Tanulmánykötete nemcsak Németh László pedagógiai nézeteinek átfogó vizsgálatára vállalkozik, hanem egyúttal árnyalt képet nyújt a korszak pedagógiai és irodalmi diskurzusairól is. A mű magas szakmai színvonala, gondosan válogatott idézetanyaga és részletes elemzése révén a magyar irodalom- és neveléstörténet értékes és megkerülhetetlen forrásává válik. A kötet nemcsak az irodalom és neveléstudomány iránt érdeklődők számára kínál releváns betekintést, hanem minden pedagógus és tanárképzésben részt vevő hallgató számára is tanulságos, inspiráló olvasmányként szolgálhat.

Pornói Rita

egyetemi adjunktus
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Műszaki Pedagógia Tanszék